

Suk Sulat para se ngag Hebreo

Pesi'una

Suk surat para se nga getaw Hebreo, sinulat ini ritu sek sala ne dlumpuk ne ngang mektetu'u neng migatubang sed dugang nek peksupak bu' duunig higayun neng megawa' se Christian nek pektu'u. Dinasig ilan seng miksulat riin sek pektu'u nilan pebiyan sek pekpe'ita' ne si Jesus Christ giin sung metuud bu' ketapusan ne mperayag sed Diwata. Sek pegbaalen run nini, pi'ita'en suk telu ne gimputanti ne kemetuan: (1) Si Jesus giin su genda'irunik pigbuwatan bu' su genda'iruni ketapusan neg Bata' ned Diwata, neng mitendu'an sek pektuman ri se Gama'en pebiyan sek pegantus se dlaun neng mibiyanaan. Gisip neg Bata' ned Diwata, si Jesus labaw pa se ngak propeta, se ngag anghel, bu' ni Moses. (2) Si Jesus pe'ilala ned Diwata ne giin su genda'iruni ketapusan nek pari', labaw pa giin se ngak pari' sed Daan ne Keligenan. (3) Pebiyan riin ni Jesus, su ngang mektetu'u meluwas buwat ri sek sala', se gendek bu' se kemetain; bu' si Jesus, gisip ne Dlabaw Gupiya nek Pari', giin sung megbe-gay seng metuud ne keluwasan, neg binegayan ma'aray ne dlingaw se ngak sirimunya bu' ngad dinulang ne ngang menanap sek tinu'uan ne nga getaw Hebreo.

Pebiyan sek pegasuy se kelebu'an sek pektu'u se ngak santa' tawan ned dinengeg ne nga getaw

metendeng seng misegaran ne nga getaw Is-
rael (Kapitulu 11), mikpe'ilelaat sung menenulat
ri se nga getaw neng megbasa run nini, sek
pekpeddayun sek pekemetinuuren, bu' se Kapitu-
ulu 12, inandyu'en ilan sek pekpeddayun sek
pekpekemetinuuren nilan tampan se ketapusan,
sek pektenteng tu ni Jesus, bu' pegantus se nga
keliseran, bu' se ngak pedlutus neng mateng
senilan. Sulat keni tinapus duma se ngak sambag
bu' ngak penegul.

Ngang Misulat ri sek Sulat keni

- I. Pesi'una: Si Christ sung Metuud ne Gemper-
ayag sed Diwata 1.1-3
- II. Si Christ Labaw pa se ngag Anghel 1.4—2.18
- III. Si Christ Labaw pa riin ni Moses bu' ni
Joshua 3.1—4.13
- IV. Suk Pekepari' ni Christ Labaw pa se Dlau-
nan 4.14—7.28
- V. Su Keligenan ni Christ Labaw pa se Dlaun
ne Keligenan 8.1—9.22
- VI. Suk Pegilak ni Christ Labaw pa se Dlaunan
9.23—10.39
- VII. Suk Pekegimpurtanti sek Pektu'u 11.1—
12.29
- VIII. Ketapusan nek Pemandu' bu' Penapus
13.1-25

*Sung Minsahi ned Diwata pebiyan ri seg
Bata'en*

¹ Seng melaun gaid neg higayun bu' mike-
linelin nek pebiyan nud diin, migasuy sud Di-
wata tu se nga gepu'an ta pebiyan se ngak
propeta. ² Ma'ad se ketapusan ne nga gendaw
keni, migasuy giin senita pebiyan ri seg Bata'en

nek tinendu' neng menenunud se dlaun ne ngag betang; bu' pebiyan ri seniin, binaal ned Diwata suk tibuuk ne dlangit bu' dlupa'. ³ Diin Seniin, me'ita' su kesanag ned Diwata. Bu' diin gupiya Seniin sug betasan ned Diwata. Giining migawid sek tibuuk ne dlangit bu' dlupa' pebiyan ma'ad ri seng mekegega'em nek talu'en. Bu' peketubusen limpiyuway su ngak sala' ne nga getaw, migingku'd giin ritu se dlangit tu sed dapit dlintu* ned Diwata, su Dlabi Ge'eman.

Sug Bata' ned Diwata Labaw pa se ngag Anghel

⁴ Sug Bata' labaw pa ri se ngag anghel. Maa' run rema, binegayan giin ned Diwata ne ngalan ne dlabaw pa nek penggelal sinangkali' se nga ngalan ne ngag anghel.†

⁵ ✧ Ay nda'irun gairig anghelen nek tinelu'an ned Diwata ne,
“Dya'a Bata'u;

bu' nandaw mbaalu ne Gama' mu.”

Bu' nda' pektalu' sud Diwata se isan ta' ne ngag anghel,

“Gaku' mbaal ne Gama'en,

bu' giin mbaal neg Bata'u.”

⁶ ✧ Ma'ad sek pawit na ned Diwata su guna neg Bata'en rini seg benwa, miktalu' giin,

“Kina'enlan meksimba ri seniin su dlaun ne ngag anghel ned Diwata.”

* **1:3** 1.3 dapit dlintu: Dlugar sek pekpesiddengeg bu' ga'em.

† **1:4** 1.4 Ngag anghel keni ngak sesugu'en rema ned Diwata.

✧ **1:5** 1.5: a Ngak Salmo 2.7. b 2 Samuel 7.14; 1 Nga Cronica 17.13. ✧ **1:6** 1.6: Deuteronomio 32.43 (LXX).

- 7 ✧ Giin nini suk tinalu' ned Diwata metendeng se ngag anghel,
 “Binaal ned Diwata su ngag anghelen maa' ne nga genus,
 bu' su ngak sesugu'enen maa' ne nga dliga' ne gapuy.”
- 8 ✧ Ma'ad metendeng ri seg Bata'en, laungen,
 “Suk pedlegeri'an mu, Uu Diwata nda' gairi gekteben!
 Bu' suk pedlegeseg mu tu se ngak sakup mu metareng.
- 9 Liyagan mu su ketareng bu' ginemetan mu sung melaat.
 Aas sud Diwata, ned Diwata mu, mikpili' seni'a, binegayaan'a ne dleliyag bu' pekpesiddeng ne dlabaw pa kampuun seg binegain tu se ngak sementaun mu.”
- 10 ✧ Miktalu' rema giin,
 “Dya'a, Ginu'u, se getaran sung migbaal ri seg benwa,
 bu' se gegulingen ne nga gemeg mu, binaal mu su nga dlangit.
- 11 Me'alep su dlaun nilan, ma'ad mekpebilin'a; meranul su dlaun nilan maa' nek penepeten.
- 12 Lukuten mu ilan maa' ne dlambung,
 bu' metelesan ilan maa' nek penepeten.
 Ma'ad dya'a giin da gusay
 bu' su ketubu' mu genda'i gekteben.”
- 13 ✧ Sud Diwata genda' pektalu' tu se ngag anghelen:

✧ **1:7** 1.7: Ngak Salmo 104.4 (LXX). ✧ **1:8** 1.8-9: Ngak Salmo 45.6-7. ✧ **1:10** 1.10-12: Ngak Salmo 102.25-27 (LXX). ✧ **1:13** 1.13: Ngak Salmo 110.1.

“Gingkud'a rini rapit dlintuu
 tampan mbetang'u su nga kuntra mu
 maa' ne gindegan ne nga geksud mu.”

¹⁴ Gena' ba su dlaun ne ngag anghel ne nga gispiritu ma'aray, nek sinugu' ned Diwata neng migabang tu se nga getaw ned dumawat se keluwasan?

2

Su Keluwasan ne Gimpurtanti Gupiya

¹ Tendeng run nini, petinuuran ta sed dugang keligen su nga kemetuuran neng mirenggeg ta, arun ndi' ita mbuwag sek pektu'u. ² Ay su gina-suy neg binegay ri se nga gepu'an ta pebiyan ri se ngag anghel mipemetuuran neng metuud gaid, bu' su genda' pektuman awas sung miksupak run nini mikerawat nek silut ne mbaya' ri senilan. ³ Ndi' ita mekeliyaw ri sek silut bu' peseddanan ta su keluwasan ne gimpurtanti gupiya. Su Ginu'u mismu giini guna neng mikpesuun se keluwasan keni bu' gilang neng mikerenggeg ri seniin mikpemetuud ri senita ne keni metuud. ⁴ Seng maa' run nek pebiyan, pimetuuran rema ini ned Diwata pebiyan se nga gilelaan, bu' nga ketingelaan, bu' midlainlain ne ngang milagru, bu' sek pimbegay ne ngak tinawan se Gispiritu Santu sumala' ri se keliyagen.

Sung Migunut tu se Keluwasan

⁵ Ay nda' betangay ned Diwata su ngag anghel arun medlegeseg ri seg benwa neng mateng, ne

giin sug benwa ne ginisgutan ta. ⁶ ✧ Tinalu' tumu' sek sala neg bahin ri se Kesulatan:

“Uu Diwata, landun bai getaw nek pigena'ena' mu ma giin?

Getaw ra giin, tuma ma kinetaan mu ma giin?

⁷ Pibaba' mu giin sek sereluk sinangkali' ri se ngag anghel;

binegayan mu giin gupiya sek pesiddengeg ne mbaya' ra se gari',

⁸ bu' binaal mu giin neng medlegeseg ri se dlaun ne ngag betang.”

Seg binaal giin ned Diwata “ne geseg ri se dlaun ne ngag betang”; miruma ini su dlaunan. Ma'ad nemuun, nda' ta pa me'ita' su getaw neng medlegeseg ri se dlaun ne ngag betang. ⁹ Ma'ad sung mi'ita' ta giin si Jesus ne sek sereluk pibaba' sinangkali' ri se ngag anghel arun pebiyan se kepiya ned Diwata begain su ketubu'en para se dlaunan. Mi'ita' ta giin nemuun neg binegayan gupiya giin sek pesiddengeg ne mbaya' se gari' tendeng se kemetain ne ginantusen. ¹⁰ Ay sud Diwata giining migbaal bu' migatiman se dlaun ne ngag betang. Ginsaktu gaid giin sek peghingpit riin ni Jesus pebiyan sek pegantusen arun melangit su nga gembata'en. Ay si Jesus sung migunut senilan tu se keluwasan.

¹¹ Ay gilana, ne dlinimpiyuwan se ngak sala' nilan bu' sung midlimpiyu ri senilan, sala rai Gama' nilan. Aas si Jesus ndi' mpiid megingalan

---

✧ 2:6 2.6-8: Ngak Salmo 8.4-6.

ri senilan ne ngak pateren. ¹² ✧ Giin nini suk tinalu'en tu sed Diwata,

“Pesuun'u riin se ngak pated'u su ngak pimbaal mu;

riin sek titenga' nek pektipungan nilan, siya'en'u dya'a.”

¹³ ✧ Mikталu' rema giin, “Meksaligu ri sed Diwata.” Bu' mikталu' rema giin, “Enlengay niyu, keni u duma se ngag bata' neg binegay ri senaan ned Diwata.”

¹⁴ Tendeng ay su ngag bata' nga getaw ned duuni nga dlawasen bu' dugu'en, si Jesus rema mibaal neng maa' senilan bu' mikaambit ri sek pekegetaw nilan. Binaalen ini arun pebiyan ri se kemetainen, uwa'enen gaid su ga'em nung Menu-lay ned duuni ga'emen kuntra se kemetain, ¹⁵ bu' seng maa' nini nek pebiyan, bineluyan ni Jesus su dlaun neng mi'ulipen sek tibuuk ne ketubu' nilan tendeng se gendeck ri se kemetain. ¹⁶ ✧ Ay kelaru gena' su ngag anghel su ginebangaan bu' ndi' su nga gasal ni Abraham. ¹⁷ Tendeng run nini, kina'enlan ne si Jesus mbaal maa' gaid ne nga getawaan se dlaun nek pebiyan, arun mbaal giin neng metinumanen bu' melilelaaten ne Dlabaw Geseg nek Pari' ri sek pekpenibeliin tu sed Diwata, arun mpaaylu su ngak sala' ne nga getawan. ¹⁸ Tendeng ay giin mismu migantus bu' tinintal, aas mekegabang gaid giin ri senilan bu' tintalen ilan.

✧ **2:12** 2.12: Ngak Salmo 22.22. ✧ **2:13** 2.13: a Isaias 8.17 (LXX). b Isaias 8.18. ✧ **2:16** 2.16: Isaias 41.8-9.

3

Si Jesus Labaw pa riin ni Moses

¹ Nga kepeteran'u riin ni Christ nek tinawag rema ned Diwata, pegena'ena' niyu si Jesus nek sinugu' arun mbaal ne Dlabaw Geseg nek Pari' ne ginilala ta ri sek tinu'uwan ta. ² ✧ Melituuren giin tu sed Diwata, sung miktendu' ri seniin, maa' ni Moses neng melituuren rema sek pekpenibeliin ri seg balay ned Diwata. ³ Su getaw neng migbaal neg balay labaw pa kampuuning merawaten nek pesiddengeg sinangkali' ri seg balain. Maa' run rema nek pebiyan, si Jesus mekerawat neng metaas kampuun nek pesiddengeg sinangkali' ri ni Moses. ⁴ (Ay su kada neg balay binaal ne getaw ma'ad sud Diwata sung migbaal se dlaun ne ngag betang.) ⁵ Si Moses melituuren sek pekpenibeliin ri seg balay ned Diwata bu' mikpemetuud giin metendeng se ngag betang nek telu'en ned Diwata seng mateng ne gendaw. ⁶ Ma'ad si Christ melituuren gisip Bata' nek sineligan ri seg balay ned Diwata. Bu' gita sug balay ketu, bu' mekpebilin ita se keddasing bu' pekpesigarbu ri se ngag betang nek pidderama ta.

Su Kepenguleliyan para se nga Getawan ned Diwata

⁷ ✧ Aas maa' nek tinalu' ne Gispiritu Santu, "Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,

⁸ 'Ndi' niyu petegasayi gena'ena' niyu,

✧ **3:2** 3.2: Ngang Numero 12.7. ✧ **3:7** 3.7-11: Ngak Salmo 95.7-11 (LXX).

maa' nu nga gepu'an niyu neng migribildi ilan tu sed Diwata, saanay ditu ilan se gendaw ketu se kemingawan, inindanan nilan sud Diwata.'

⁹ 'Ditu sinulayanu nilan', laung ned Diwata, isan mi'ita' na nilan sug binaal'u seled se gepaat pulu' taun.

¹⁰ Aas linengetanu run gaid su nga getaw sek panahun ketu, bu' miktalu'u: 'Kanunay ilan mekpelayu' ri senaan, bu' nda' ilan pektuman ri se ngak pe-mandu'u.

¹¹ Aas se dlanget'u, minumpa'u: Ndi' ilan gaid mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegayan'u ilan nek penguleliyan.' "

¹² Nga kepeteran'u, pekpetigaam amu ne nda'irunik sala ri seniye ned duuni gena'ena'en neng melaaten gupiya bu' memilas, rayun tumeliyud buwat ri sek tetubu' ned Diwata.

¹³ Tumu' kina'enlan meddinesigay amu se kada gendaw. Bu' kina'enlan mekpeddayun amu saanay duun paik panahun ne giningelanan neng 'Nandaw' arun nda'irunik sala seniye neng milimbungan nek sala' ne mbaal niyu bu' mekpetegas ri se gena'ena' niyu. ¹⁴ Tendeng ay dlaunan ta ngak seked ni Christ bu' mekped-dayun ita ned duuning meligen nek peksalig buwat ri se getaran tampan se ketapusan.

¹⁵ ✧ Giin nini suk tinalu' ri se Kesulitan: "Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,

---

✧ **3:15** 3.15: Ngak Salmo 95.7-8 (LXX).

ndi' niyu petegasay su nga gena'ena' niyu
maa' ne nga gepu'an niyu
seng miksupak ilan ri sed Diwata.”

16 ✧ Ta' ma nga getaw sung mikerengeg sek talu' ned Diwata, ma'ad miksupak ri seniin? Su dlaun nek pidlegesegan ni Moses sek pedlegawas seg Ehipto 17 Bu' ta' maik pidlengetan ned Diwata seled se gepaat pulu' taun? Su nga getaw neng mikpekesala' bu' mimatay ritu se kemingawan. 18 Bu' ta' maik tinelu'an ned Diwata sek pekpenumpa'en ne ndi' ilan gaid mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegayan ilan nek penguleliyan? Gilan su nga getaw neng miksupak ri seniin. 19 Aas, mi'ita' ta ne genda' ilan mekeseled tu se kepenguleliyan ketu, tendeng ay nda' ilan pektu'u ri sed Diwata.

4

1 Aas saanay mikpeddayun pa gusay suk pasad ned Diwata neng mekeseled ita arun mekaangken ri se kepenguleliyaan, mekpetigaam ita ne nda'irunik sala senita ne mpakyas sek peddawat riin sek pinasaren ne kepenguleliyan. 2 Ay mikerengeg ita seng Melengas ne Gesuyen maa' rema senilan. Mirengeg nilan sung minsahi, ma'ad nda' ini pekpalu ri senilan, tendeng ay seng mirengeg nilan, nda' nilan duwatay ini duma sek pektu'u. 3 ✧ Ay gita neng miktu'u, mikerawat se kepenguleliyan nek pinasad ned Diwata. Maa' sek tinalu' ned Diwata, “Linengetanu bu' minaad:

✧ **3:16** 3.16-18: Ngang Numero 14.1-35. ✧ **4:3** 4.3: Ngak Salmo 95.11.

'Ndi' ilan gaid mekeseled ri se dlugar ne ritu mbegeyan'u ilan nek penguleliyan.' "

Mitalu'en ini isan bu' mitubus na su ngag baalen gatad pa sek pegbaal seg benwa. ⁴ ✧ Ay riin se Kesulatan inisgutan su kepitu ne gendaw: "Min-gulali sud Diwata buwat se dlaun neg binaalen se kepitu ne gendaw." ⁵ ✧ Ginisgutan rema ini sek pektalu'en, "Gendi' ilan gaid mekeseled ri sek penguleliyan'u," ⁶ tendeng ay tinegana para sek santa' tawan neng mekeseled run nini. Bu' su guna neng mikerengeg seng Melengas ne Gesuyen nda' mekeseled ri se kepenguleliyanen ketu tendeng ay nda' ilan pektu'u. ⁷ ✧ Ma'ad miktegana sud Diwata ne dlain ne gendaw, ne iningelanan ne "Gendaw" keni. Tinalu'en ini dluwat seng melaun ne ngak taun pebiyan riin ni David, ne inisgutan na riin se Kesulatan, "Bu' merengeg niyu suk talu' ned Diwata nandaw,

ndi' niyu petegasayi gena'ena' niyu."

⁸ ✧ Ay bu' mikegbegey pa senilan si Joshua sek pengulali nek pinasad ned Diwata, ndi' na siya sud Diwata megisgut ne dlain pa ne gendaw nek pengulali. ⁹ Aas mikpebilen ned duunik pengulali para se nga getawan ned Diwata maa' sek pekpengulali ned Diwata se kepitu endaw. ¹⁰ ✧ Ay isan ta' neng mekeseled ritu se kepenguleliyan ned Diwata, mengulali rema ri sek terbahuun maa' seg binaal ned Diwata. ¹¹ Aas

---

✧ **4:4** 4.4: Su Getaran se Dlaunan 2.2. ✧ **4:5** 4.5: Ngak Salmo 95.11. ✧ **4:7** 4.7: Ngak Salmo 95.7-8 (LXX). ✧ **4:8** 4.8: Deuteronomio 31.7; Jos 22.4. ✧ **4:10** 4.10: Su Getaran se Dlaunan 2.2.

penentuwan ta sek pekseled sek pinasad nek penguleliyan ketu arun nda'irunik sala senita ne mpakyas maa' seng mihitabu' ri senilan tendeng sek pekemesinupaken nilan.

¹² Ay suk tinalu' ned Diwata tetubu' bu' ge'eman, muuteng pa parun ri seng muuteng nek pais ned duwa'ik tumelairen. Suk tinalu'en dumulut ini riin sek pigeletan ne gena'ena' bu' gispiritu; bu' piksumpatan ne dlelengu'an bu' gutek nek tulaan. Bu' meketimbangtimbang ini ri se nga gena'ena' bu' nga ketuyu'an ned diin se gena'ena' ne getaw. ¹³ Nda'irunig betang neng me'edlud buwat ri sed Diwata; su dlaun neg binaalen mibuwasan bu' miperayag ri seniin. Bu' riin seniin kina'enlan neng menembag ita ri se dlaun nek pimbaal ta.

Si Jesus su Dlabaw Gupiya ne Geseg nek Pari'

¹⁴ Aas tendeng ay duuni Dlabaw Gupiya ne Geseg nek Pari' nek sinumeled ritu se nga dlangit bu' ritu na giin seng metungenga'an nud Diwata, ne giin si Jesus, sug Bata' ned Diwata, mekpebilin ita neng meligen ri sek piktu'uwan nek pingasuy ta. ¹⁵ Su Dlabaw Geseg nek Pari' ta gena' maa' ri sed duma nek pari' ne ndi' megbatik ne dlelaat se nga kelages ta bu' ndi' sala giin ne dlabaw Geseg nek Pari' nek tinintal rema se dlaun nek pebiyan maa' senita ma'ad nda' gaid giin mekesala'. ¹⁶ Aas ndi' ita mpiid mekpegaud tu sek trunu seng melilelaaten ned Diwata ne ritu merawat ta su dlelaat bu' gabang se guras sek pengina'enlan ta.

5

¹ Su kada ne dlabaw geseg nek pari' pimili' buwat se nga getawan bu' tinendu' arun meni-beli ri sed Diwata para senilan arun mekengilak ne ngak pimbegay bu' ngad dulang para se ngak sala'. ² Tendeng ay getaw giin maa' senita neng meluya, metau giin medlegeseg se nga genda'ik sinuunaan bu' se ngang mibalag buwat se kemetuuran. ³ ✧ Bu' tendeng ay meluya giin, kina'enlan mekepengilak giin gena' na run para se ngak sala' ne nga getaw ma'ad para rema ri se gegulingenen ne ngak sala'. ⁴ ✧ Nda'iruning mikpili' ri se gegulingenen sek pekpesiddengeg arun mbaal ne dlabaw geseg nek pari' bu' ndi' sud Diwata ra sung mikpili' ri seniin maa' seg binaalen riin ni Aaron.

⁵ ✧ Seng maa' run nek pebiyan si Christ nda' pekpili' ri se gegulingenen arun mbaal ne dlabaw geseg nek pari' bu' ndi' pinili' giin ned Diwata bu' tinelu'an,
“Dya'a sug Bata'u;

nandaw mibaal mau na ne Gama' mu.”

⁶ ✧ Miktalu' rema giin ri se dlain neg bahin se Kesulatan,

“Pari'a se genda'iruni gekteben,

se dlinya sek pekepari' ni Melkisedek.”

⁷ ✧ Se nga gendaw sek pedleketubu' ni Jesus seg benwa, migampu' bu' migandyu' ritu sed Diwata neng mekeluwas ri seniin buwat ri se kemetain duma seng mesekeg nek peksegaw

---

✧ **5:3** 5.3: Levitico 9.7. ✧ **5:4** 5.4: Exodo 28.1. ✧ **5:5** 5.5: Ngak Salmo 2.7. ✧ **5:6** 5.6: Ngak Salmo 110.4. ✧ **5:7** 5.7: San Mateo 26.36-46; San Marcos 14.32-42; San Lucas 22.39-46.

bu' nga dluwa'. Tendeng ay melipebeba'en bu' be'etan giin, pinginengan giin ned Diwata. ⁸ Isan Bata' giin mismu ned Diwata, mitu'unaan gatad se ngak pegantus neng mibiyanaan suk pekemelituuren. ⁹ Bu' pebiyan se ngak pegantus, mihingpit si Jesus, bu' nemuun, mibaal giin nek pegbuwatan se keluwasan ne genda'iruni gekteben se dlaun neng miktuman ri seniin. ¹⁰ Bu' pinili' giin ned Diwata ne dlabaw geseg nek pari' se dlinya nek pekepari' ni Melkisedek.

Suk Penegul kuntra sek Pegbeleng sek Pektu'u

¹¹ Melaun pa siyaing me'asuy nami ri seniyu metendeng run nini ma'ad melised ini pesabut riin seniyu tendeng ay gembuwad amu gupiya mekesabut. ¹² ☆ Gempayat amu na siya mbaal neng mentetendu' ma'ad tampan numuun midlekina'enlan amu pa ned duuning memandu' ri seniyu se guna ne ngak piktu'unan seng minsahi ned Diwata. Maa' amu ne nga gembata' neng midlekina'enlan pa neng minum ne gatas sinangkali' seng metegas ne gaan. ¹³ Ay sung minum pa ne gatas bata' pa ne genda' pa gaid mekesuun landuning metareng. ¹⁴ Ma'ad sung meketegas ne gaan para se ngang metandeng nek pebiyan ri sek peganad me'ilala rayun landun sung melengas bu' sung melaaten.

6

¹ Aas mekpeddayun ita ri sek pektu'un seng merallem ne ngak penendu'an; bu' ndi' ita mekpebilin ri se guna ne ngak piktu'unan seng

---

☆ 5:12 5.12-13: 1 Corinto 3.2.

minsahi ni Christ. Bu' ndi' puli'puli'an su ngak piktun'anan metendeng sek peddiksi' gatad se ngak terbahu ne genda'ik paluun sek pungenleng ned Diwata, bu' su ngak piktun'anan metendeng sek pektu'u ri seniin, ² su ngak tintulu'an metendeng ri seg bendyag, metendeng sek peddepen ne nga gemeg, suk peketubu' puli' se ngang mimatay, bu' suk pegukum ne genda'i gekteben. ³ Ma'ad tu'unan niyu sung meralem ne ngak penendu'an, bu' tugut ned Diwata.

⁴ Ay ndi' na gaid mekehimu sek peddiksi' puli' su nga getaw neng migbeleng ri sek pektu'u, tendeng ay nud diin, diin ilan se kerelaag ned Diwata; mibiyanan na nilan su nga gempiya neg begay buwat ri sed Diwata; bu' duma ilan na se ngang mikerawat se Gispiritu Santu; ⁵ bu' mibiyanan na nilan ne suk talu' ned Diwata melengas, bu' su nga ga'em seng medlegari' na sud Diwata seng mateng nek panahun. ⁶ Bu' rayun belengen nilan suk pektu'u nilan! Ndi' na mehimu neng me'uwit puli' ri sek peddiksi', tendeng ay maa' linansang nilan puli' ritu se krus sug Bata' ned Diwata bu' pingumpiid giin nilan ri seng metungenga'an ne nga getaw.

⁷ Su dlendasan ta maa' ne dlupa' nek pipiyanan ned Diwata bu' peketubus merupi'an, kanunay pintubu'an ne ngak pimula neng megamit seng mikpetekel run nini. ⁸ ✧ Ma'ad sung melaat ne dlupa', sek pentubu'an ne ngad dugiyan bu' ngak sigbet, su dlupa' ketu nda'irunik paluun.

✧ **6:8** 6.8: Su Getaran se Dlaunan 3.17-18.

Aas megaud na penuyuray ned Diwata bu' sek tambinai', serengenen.

⁹ Ma'ad isan mikelalu' ami neng maa' nini, ngak pinetail, mikelalu' ami gaid ne gempiyai kebetang niyu bu' metendeng ri se keluwasan niyu. ¹⁰ Ay sud Diwata nda'ik pilebunen. Ndi' giin mekelingaw ri sek pimbaal niyu bu' suk pekpetail nek pi'ita' niyu ri seniin pebiyan sek pegabang bu' sek pekpeddayun sek pegabang ri sed duma ne nga getawan ned Diwata. ¹¹ Liyagan nami gupiya ne kada sala seniyu mekpeddayun gaid se keddasing tampan se ketapusan, arun metuman su ngag betang nek pidderama niyu. ¹² Ndi' nami liyagan neng medlengka'lengka' amu ma'ad maa' amu ne ngang mikt'u' bu' me'inentusen, bu' aas mirawat niyu suk sinaad ned Diwata.

Sung Metuud nek Pasad ned Diwata

¹³ Sek pekpasad ned Diwata riin ni Abraham, minumpa' giin sek pektuman sek pinasaren. Ay nda' nai dlabaw pa ri seniin, ginamiten su gegulingenen ne ngalan sek pekpenumpa'en ¹⁴ ✧ Laungen riin ni Abraham, "Pasad'u seni'a nek pepiyanan'u gaid dya'a bu' pelaunen'u gairi gasal mu." ¹⁵ Aas migelat si Abraham ned duunik pekeme'inentusen, ngani' mirawaten rayun suk pasad ned Diwata. ¹⁶ Ay bu' su getaw menumpa', gemitenen su ngalan ne dlabaw pa kampuun ri seniin bu' pebiyan sek pekpenumpa' keni, mitapus na su dlaun ne dlalis. ¹⁷ Seng maa' rema nek pebiyan, para se nga getaw neng

---

✧ **6:14** 6.14: Su Getaran se Dlaunan 22.16-17.

mikerawat ri sek pinasaren, kinelaru ned Diwata ne gendi' mpalin su ketuyu'aan; aas pirumanaan nek penumpa' suk pasaren. ¹⁸ Giin nini sud duwa' betang ne ndi' gaid mpalin tendeng ay ndi' gaid megbalus sud Diwata. Aas gita neng mikaangken se kesiguruwan duma ri seniin middasig gupiya sek pekpebilin neng meligen riin sek pedderama sek pinasaren. ¹⁹ ✧ Keni nek pedderama maa' neng meligen nek pundu nek sekayan para se ketubu' ta. Tendeng sek pedderama ketu, mekerepet ita ritu se dliyu ne kurtina,* pagaw tu se dlabi neg bala'an ne dlugar. ²⁰ ✧ Para senita, miguna sumeled si Jesus ritu. Mibaal giin ne dlabaw geseg nek pari' se genda'i gekteben, se dlinya sek pekepari' ni Melkisedek.†

7

Suk Pari' ne si Melkisedek

¹ ✧ Si Melkisedek gari' sek Salem bu' pari' se Dlabaw Geseg ned Diwata. Sek pekpuli' ni Abraham buwat sek pegbunu' neng mipatain su nga gepaat ne nga gari', tinagbu' giin ni Melkisedek bu' pingumpiyanan, ² bu' binegay ni Abraham ri seniin su kesepulu' neg bahin neng mi'uwanen ri se gubat. (Na, su guna

---

✧ **6:19** 6.19: Levitico 16.2. * **6:19** 6.19 dliyu ne kurtina: Ri sek tulda ne ginamit para sek peksimba, duuni kurtina neng migbelet ri seg "bala'an ne dlugar" buwat ri se "dlabi neg bala'an ne dlugar," ne su dlabaw geseg nek pari' raing mekeseled ritu. ✧ **6:20** 6.20: Ngak Salmo 110.4. † **6:20** 6.20 Enlengay niyu su 5.6 ✧ **7:1** 7.1-2: Su Getaran se Dlaunan 14.17-20.

gulugan ri se ngalan neng Melkisedek “Gari' sek Pekemetareng”; bu' tendeng ay gari' giin sek Salem, su ngalanen migulugan rema ne “Gari' se Kelinaw.”) ³ Nda'ing misulat me-tendeng ri se gama'en awas gina'en awas se nga gepu'aan; nda'irun remaing misulat metendeng sek pegegetawen awas kemetainen. Maa' giin neg Bata' ned Diwata; mekpebilin giin nek pari' se genda'i gekteben.

⁴ Na, pegena'ena' niyu reli' gendun kehalang-dun si Melkisedek. Isan su gepu'an ta ne si Abraham migbegay ri seniin ne kesepulu' gilasen buwat se dlaun neng mi'uwanen ri se gubat. ⁵ ☆ Bu' su nga gasal ni Levi ne ngak pari' pimendu'an pebiyan se kesugu'an neng mengulikta se kesepulu' buwat se nga getawan nilan, isan gasal ilan rema ni Abraham. ⁶ Ma'ad se dlain neg bahin, si Melkisedek, isan gena' giin gasal ni Levi, binegayan giin ni Abraham ri se kesepulu'; bu' pingumpiyanaan si Abraham, sung mikerawat ne ngak pasad ned Diwata. ⁷ Bu' nda'id duwa'ruwa' ne sung mingumpiya labaw pa kampuun ri sek pingumpiyanaan. ⁸ Bu' metendeng se ngak pari' neng mingulikta se kesepulu', nga getaw ilan ned duuni kemetainen. Ma'ad metendeng riin ni Melkisedek neng mingulikta se kesepulu', miktetubu' giin sumala' sek tinalu' ri se Kesulatan. ⁹ Bu' aas metalu' ta, seng migbegay si Abraham se kesepulu', si Levi (ne su nga gesalaan sung mingulikta se kesepulu') migbegay rema se kesepulu'. ¹⁰ Ay si Levi

---

☆ 7:5 7.5: Ngang Numero 18.21.

nda' pa me'etaw, ma'ad ritu na giin se dlawas ne gepu'aan ne si Abraham sek peksungkak ni Melkisedek ri seniin.

¹¹ Su Kesugu'an binegay ritu se nga getawan seg Israel pebiyan sek pekepari' ni Levi. Na, bu' hingpit pa sug binaal nu ngak pari' se dlinya ni Levi, ndi' na siya kina'enlan neng metuwa' su dlain ne kelasi nek pekepari' se dlinya ni Melkisedek,* bu' gena' se dlinya sek pekepari' ni Aaron. ¹² Ay bu' telesan suk pekepari', kina'enlan telesan remai Kesugu'an. ¹³ Ay su Ginu'u ne giin suk pitengeran run itu misakup ri se dlain nek tribu bu' nda'irun gaid nek sakup riin sek tribu ketu neng minibeli sek pekepari'. ¹⁴ Misuunan gupiya ne giin mi'etaw nek sakup sek tribu ni Judah; bu' ketu nek tribu nda' sembayay ni Moses sek pektalu'en metendeng se ngak pari'.

Duuni dlain ne kelasi nek Pari' maa' ni Melkisedek

¹⁵ Melemu gupiya mesabut para senita neng mituwa' su dlain nek pari' maa' ni Melkisedek. ¹⁶ Giin mibaal nek pari' gena' tendeng sek pemala'ud neg binaal ne nga getaw, bu' ndi' tendeng se ga'em ne ketubu' ne genda'i gekteben. ¹⁷ ☆ Ay laung ne Kesulatan, "Pari'a se genda'iruni gekteben, maa' sek pekepari' ni Melkisedek." ¹⁸ Sud daan nek pemala'ud, tumu', tinelesan tendeng ay gena' meligen bu' nda' pekpalu. ¹⁹ Ay su Kesugu'an ni Moses gendi' mekepehingpit se isan ta'. Ma'ad ri se dlain neg bahin, getaran ini

---

* **7:11** 7.11 Enlengay niyu 5.6 ☆ **7:17** 7.17: Ngak Salmo 110.4.

ri se dlabi gempiya nek peretengen, pebiyan run nini, mekepegaud ita ri sed Diwata.

²⁰ Bu' dugang pa run nini, diin rema suk penumpa' ned Diwata. Nda' penumpa' sud Diwata sek pegbaal sed duma ne mbaal ne ngak pari', ²¹ ✧ ma'ad si Jesus mibaal nek pari' pebiyan sek pekpenumpa' seng miktalu' sud Diwata ri seniin,

“Minumpa' su Ginu'u,

Bu' ndi' me'eseb su gena'ena'en:

'Dya'a pari' se genda'iruni gekteben!' ”

²² Sumala' rema sek pekpenumpa' keni, si Jesus su kesiguruwan seng melengas kampuun ne kesebutan.

²³ Bu' nud diin, melauni ngak pari' tendeng ay bu' matay suk sala sumukli suk sala arun mped-dayun suk terbahu nilan gisip pari'. ²⁴ Ma'ad si Jesus nda'iruni kemetainen; aas seng maa' nini, sug baalenen gisip pari' nda' gelinay tu se dlain.

²⁵ Aas mekegbaal giin kanunay sek pedluwas se isan ta' ne getaw neng mekpegaud ri sed Diwata pebiyan ri seniin, ay miktetubu' ma giin se genda'iruni gekteben arun sek pekpe'ilelaat ri sed Diwata para senilan.

²⁶ Aas si Jesus giin gaid su Dlabaw Geseg nek Pari' ne kina'enlan ta. Bala'an giin, nda'iruni mpemura ri seniin awas sala'en, linain giin buwat se nga getaw neng mikesala', bu' pesid-dengegan giin ritu se nga dlangit. ²⁷ ✧ Gena' giin maa' duma ne nga dlabaw geseg nek pari' ne kina'enlan mengilak kada gendaw, guna para

---

✧ **7:21** 7.21: Ngak Salmo 110.4. ✧ **7:27** 7.27: Levitico 9.7.

se nga gegulingen nek sala' nilan, peketubus, para se ngak sala' ne nga getaw. Ma'ad si Jesus, minsan ra giin migilak bu' nda' na esebay, se ginilaken su gegulingenen tu se krus. ²⁸ Ay su Kesugu'an ni Moses miktendu' se nga getaw ne gena' hingpit neng mibaal ne dlabaw geseg ne ngak pari'. Ma'ad sumala' sek pinumpa' ned Diwata neng minateng sek tambinai' sinangkali' se Kesugu'an, tinendu'en sug Bata' nek pihingpit se genda'i gekteben.

8

Si Jesus Giin su Dlabaw Geseg nek Pari' Ta

¹ ✧ Na, giin nini suk pekpesabut se ginasuy nami: ned duun nai Dlabaw Geseg nek Pari' ta numuun neng migingkud sed dapit dlintu nek trunu seng Mekegega'em ned Diwata tu se nga dlangit. ² Minibeli giin gisip labaw ne geseg nek Pari' ritu se Dlabi neg Bala'an ne Dlugar ne giining metuud nek tulda nek pinindeg ne Ginu'u, bu' gena' getaw. ³ Su kada ne dlabaw geseg nek pari' tinendu' sek pekpengilak sed Diwata se ngak pimbegay bu' ngad dulang ne ngak pitubu'. Aas su dlabaw geseg nek pari' ta kina'enlan duun remai gilaken. ⁴ Na, bu' rini pa giin seg benwa, ndi' gaid giin mbaal nek pari', ay gatad pa nud diin duun nai ngak pari' neng mingilak sek pimbegay sumala' ri se Kesugu'an ne ngag Judeo. ⁵ ✧ Sug binaal nilan maa' neg binaal ne ngak pari' kupyua bu' dlingaw ma'aray se ngag betang tu se dlangit. Maa' run rema

---

✧ **8:1** 8.1: Ngak Salmo 110.1. ✧ **8:5** 8.5: Exodo 25.40.

ini sung mihitabu' ri ni Moses. Sek pe'indegen na niin suk tulda, tinelu'an giin ned Diwata, "Kina'enlan nek sunuren mu suk pi'ita'u seni'a ritu se gembagel neg bentud."

⁶ Ma'ad nemuun, binegayan si Jesus se ketendanan sek pekepari' neg halangdun pa kampuun sinangkali' senilan, maa' sek pasad ne keligenan ne ginimetangen ri se gelet ned Diwata bu' se nga getawaan melengas pa kampuun, tendeng ay sug begu nek pasad ne keligenan buwat ri se dlabi gempiya ne ngak saad ned Diwata.

⁷ Ay bu' su guna ne keligenan nda' paik sayepen, ndi' na siya kina'enlan su keruwa'. ⁸ ✧ Ma'ad mi'ita' ned Diwata suk sayep ri se nga getawaan. Mikталu' giin,

"Enlengay niyu, matengi gendaw, mikталu' su Ginu'u,
neng megbaalu neg begu ne keligenan duma se nga getaw Israel bu' duma se nga getaw Judah.

⁹ Gena' ining maa' se keligenan neg binaal'u duma se nga gepu'an nilan se gendaw ne ginagak'u ilan arun megawa' buwat se dlupa' seg Ehipto, tendeng ay nda' nilan sunuray su keligenan neg binaal'u duma ri senilan, bu' aas nda'u ilan penemba'ay, mikталu' su Ginu'u.

¹⁰ Na, giin nini su keligenan neg baalen'u duma se nga getaw Israel seng mateng ne nga gendaw ketu, mikталu' na pelum su Ginu'u:

✧ **8:8** 8.8-12: Jeremias 31.31-34 (LXX).

Betangen'u su ngak sugu'u ri se nga gena'ena'
nilan

bu' sulaten'u ini ri se ngak pusung nilan.

Gaku' mbaal nilan ned Diwata,

bu' gilán mbaal ne nga getawan'u.

¹¹ Bu' ndi' na kina'enlan neng mektendu' ilan pa
se kada sala tu sek samaan ned dangan,

awas sek pateren,

'Ilala mu su Ginu'u'.

Tendeng ay dlaun nilan megilala ri senaan,

buwat se dlabi gembaba' tampan tu se dlabi
neg halangdun.

¹² Ay pasayluun'u ilan ri se ngang melaat ne ngag
binaal nilan

bu' ndi'u na pegena'ena'en su ngak sala'
nilan."

¹³ Pebiyan sek peksambay seg begu ne keligenan,
sud Diwata migbaal se guna ne keligenan neng
meraán na; bu' isan landun sung meraán na bu'
meluktak me'alep ra rayun.

9

*Suk Peksimba rini seg Benwa bu' ritu se
Dlangit*

¹ Nandaw su guna ne keligenan, duuni ngak
pema'agiin para ri sek peksimba bu' dluar para
sek peksimba rema. ² ✧ Duunig binaal nek tulda
ned duunid duwa' ned duguun; su guna ned
dugu iningelanan neg Bala'an ne Dluar. Ritu
duunig betangan ne ngak sulu' bu' dlemisaan
ned ditu betangay suk pan neg hinalad na tu sed

✧ **9:2** 9.2: a Exodo 26.1-30. b Exodo 25.31-40. c Exodo 25.23-30.

Diwata. ³ ✧ Bu' se dliyu ne keruwa' ne kurtina tu sek tulda ne giningelanan neg Bala'an Gupiya ne Dlugar. ⁴ ✧ Ritu mibetang sug bulawan nek pengilakan para pekserengan ne ginsinsu bu' su Kaban ne Keligenan ne ineklupan neg bulawan. Ritu se Kaban miseled sug bulawan nek tibud nek sineleran neng mana, bu' su gages ni Aaron neng mingindaun; ritu rema sud duwa' neng melekpi' neg batu nek sinulatan ne ngak sugu' ned Diwata. ⁵ ✧ Ritu sed dibabaw ne Kaban, duuni nga kirubim* neng mikpe'ita' ini ned ditu sud Diwata. Su gekpak ne nga kirubim mibelat sed dibabaw ne dlugar ketu ned ditu pinasaylu ned Diwata su ngak sala' ne nga getaw. Ma'ad nemuun, ndi' pa nami mpesabut su dlaunen keni.

⁶ ✧ Maa' nini suk pekimetang ritu sek seled nek tulda. Kada gendaw, sumeled su ngak pari' ritu se guna ned dugu arun baalen su ketendanan nilan. ⁷ ✧ Ma'ad su dlabaw geseg nek pari' ra gaid sung mekeseled ritu se keruwa' ned dugu bu' minsan ra gaid sek setaun sumeled ritu. Bu' sumeled giin ritu, meguwit gaid giin ned dugu' ne gilak ritu sed Diwata para ri se gegulingenen ne ngak sala' bu' para rema se ngak sala' ne nga getawan ne genda' mekesuun nek sala'ig binaal nilan. ⁸ Seng maa' niin nek pebiyan, pisuun ne Gispiritu Santu ri senita ne su nga getaw

---

✧ **9:3** 9.3: Exodo 26.31-33. ✧ **9:4** 9.4: a Exodo 30.1-6. b Exodo 25.10-16. c Exodo 16.33. d Ngang Numero 17.8-10. e Exodo 25.16; Deuteronomio 10.3-5. ✧ **9:5** 9.5: Exodo 25.18-22. * **9:5** 9.5 Kirubim: Gilelaan ned ditu sud Diwata. ✧ **9:6** 9.6: Ngang Numero 18.2-6. ✧ **9:7** 9.7: Levitico 16.2-34.

ndi' gaid mekeseled ri se Dlabi neg Bala'an ne Dlugar saanay mekpebilin pa suk tulda. ⁹ Giin nini su dlingaw nek pi'ita' sek panahun keni. Su dlaun ne ngag halad bu' su ngang menanap ned dinulang tu sed Diwata ndi' gaid mekelimpiyu ri se gena'ena' ne ngang miksimba. ¹⁰ Keni ne ngag begay bu' ngad dinulang metendeng ma'aray se nga gaan, ginumen, se dlainlain nek pedlimpiyu, bu' ngag bala'ud metendeng ri se dlawas neng mekpeddayun ma'aray tampan beguun na ned Diwata su dlaun ne ngag betang.

¹¹ Ma'ad minateng na si Christ gisip ne Dlabaw Geseg nek Pari' se nga gempiya neg betang ned dini na. Suk tulda nek pinibeliyaan melengas kampuun bu' hingpit gupiya tendeng ay gena' ini suk tulda neg binaal ne nga getaw neg be'et pesabut, gena' dlabet ini ri seg binaal rini seg benwa. ¹² Sek pekseled ni Christ ritu seg Bala'an Gupiya ne Dlugar minsan ra bu' nda' na esebay, gena' dugu' ne nga kanding bu' ne ngang nati neg baka sud dinulangen, bu' ndi' su gegulingenen ned dugu'. Bu' tendeng sed dugu'en, miluwas ita se genda'i gekteben. ¹³ ✧ Ay bu' sud dugu' ne nga kanding, ngak turu neg baka, bu' gabu nek sinereng neng nati neg baka mpesik tu se nga getaw ne inilala neng melemu', melimpiyuwan ilan sumala' se kesugu'an. ¹⁴ Na, bu' mekelimpiyu itu, labi pa gairing mekelimpiyu sud dugu' ni Christ. Ay pebiyan se Gispiritu ne genda'i gekteben, dinulang ni Christ ri sed Diwata su gegulingenen gisip

---

✧ **9:13** 9.13: a Levitico 16.15-16. b Ngang Numero 19.9, 17-19.

dulang neng melengas gupiya sek pengenleng ned Diwata. Sud dugu'en giining medlimpiyu ri se gena'ena' ta arun teliyuran ta sug binaal ta ne genda'irunik paluun bu' penibeliyan ta sud Diwata neng miktetubu'.

¹⁵ Bu' tendeng run nini, si Christ giining migbaal seg begu ne disebutkan arun suk tinawag ned Diwata mekerawat se genda'i gekteben ne ngak pengumpiya nek sinaad ned Diwata. Mbaal ini tendeng ay su kemetainen midluwas se nga getaw buwat se ngak sala' neng mibaal nilan saanay miriyalem ilan pa se guna ne keligenan.

¹⁶ Bu' duun ngani' nek pengumbilin, kina'enlan mpemetuuran neng minatay sung migbaal run nini, ¹⁷ ay suk pengumbilin nda'ik paluun saanay tetubu' pa su getaw; mekpalu ra ini bu' matay na sung mingumbilin. ¹⁸ Giin itu isan su guna ne keligenan[†] midlekina'enlan ned dugu' arun mpeligen. ¹⁹ ✧ Ay dluwat sek pektalu' ni Moses se nga getaw se dlaun ne ngak sugu' se Kesugu'an, minuwan giin ned dugu' ne ngang nati neg baka bu' ne nga kanding bu' linemugaan nini nek tubig. Minuwan rema giin neg bembul ne karniru nek tinina' ne gempula bu' nek panga gayu ne iningelanan neg isupu. Tubus itu, linebulen ritu sed dugu' ne dlinemugan nek tubig bu' pinesik tu se dlinukut neg besaan bu' tu se nga getaw. ²⁰ Rayun miktalu' giin, "Giin nini sud dugu' neng mikpemetuud, neng metuud suk tinalu' ri se keligenan neg binegay ned Diwata

---

[†] **9:18** 9.18 guna ne keligenan: Ri se Griego migulugan rema su keligenan nek "pengumbilin." ✧ **9:19** 9.19-20: Exodo 24.6-8.

bu' petumanen riin seniyu.” ²¹ Bu' pinesikaan rema suk tulda duma su dlaun ne ngag betang ri sek peksimba. ²² ✧ Dlaun gaid ne ngag betang limpiyuun pebiyan sed dugu' sumala' se Kesugu'an. Bu' nda'irunid dugu' nek pikigis, nda'iruni getaw ne gempasaylu ri sek sala'en.

Sud Dulang ni Christ Mikepasaylu ne ngak Sala'

²³ Na, ngag betang ketu, ne nga kupya sed ditu se dlangit, kina'enlan ne dlimpiyuun pebiyan run nini. Ma'ad su ngag betang tu se dlangit medlekina'enlan neng melengas kampuun ne ngad dulang. ²⁴ Ay si Christ nda' seled sek tulda neg binaal ma'aray ne nga getaw bu' kupya ma'aray seng metuud ne ngag betang. Tumu' sinumeled giin ritu mismu se dlangit. Bu' nu-muun ritu giin seng metungenga'an ned Diwata para senita. ²⁵ Su dlabaw geseg nek pari' ne ngag Judeo sumeled ri seg Bala'an Gupiya ne Dlugar kada taun neng meguwit ned dugu' ne ngang menanap. Ma'ad nda' sigi seled si Christ arun peddulang ri se gegulingenen, ²⁶ ay bu' maa'entu, sigi siya giin megantus gatad pa sek pegbaal ri seg benwa. Ma'ad nemuun, seng meguud na metapus su ngak panahun, mirini giin bu' mikpe'ita' arun sek peddala' sek sala' pebiyan sek peddulang ri se gegulingenen minsan ra. ²⁷ Su getaw minsan gaid matay, bu' peketubus, ukuman giin ned Diwata. ²⁸ ✧ Dinulang rema si Christ minsan ra arun sek peddala' se ngak sala' se dlaun ne nga getaw. Mekpe'ita' giin se keruwa'

✧ 9:22 9.22: Levitico 17.11. ✧ 9:28 9.28: Isaias 53.12.

nek panahun, gena' tendeng se ngak sala', bu' ndi' sek pedluwas ri senilan neng migelat ri seniin.

10

¹ Su Kesugu'an ni Moses maa' dlingaw para ri seng melengas ne ngag betang neng mateng pa. Su dlingaw gena' pa melengas tendeng ay suk sama ne ngad dulang kanunay dinulang kada taun. Aas pegendun ma se Kesugu'an sek pektileng pa se nga getaw neng mekpegaud ri sed Diwata pebiyan run nini ne ngad dulang?

² Bu' metuud neng milimpiyuwan se ngak sala' su ngang miksimba ri sed Diwata, ndi' na siya nilan betiken neng mikesala' ilan bu' nda'irun na siyaik pengilak neg baalen pa. ³ Ma'ad su ngak pekpengilak ketu, mikpe'ena'ena' pa tumu' se nga getaw se kada taun se ngak sala' nilan. ⁴ Tendeng ay sud dugu' ne ngak turu neg baka bu' se nga kanding ned dinulang nilan ndi' gaid mekaawa' se ngak sala' nilan.

⁵ ☆ Aas sek peddini ni Christ seg benwa, miktalu' giin tu sed Diwata,

“Nda' mu kina'enlanay su ngad dulang bu' ngag halad,
tumu' binegayan mau dlawas.

⁶ Nda'a pedleliyagay se ngang menanap nek tibuuk sinereng tu sek pengilakan awas se ngad dulang sek pegawa' ri se ngak sala'.

⁷ Rayun miktalu'u, 'Enlengay mu, miriniu, sek pektuman se keliyag mu, Uu Diwata,

---

☆ **10:5** 10.5-7: Ngak Salmo 40.6-8 (LXX).

maa' seng misulat metendeng ri senaan ri se
dlinukut neg besaan.' "

⁸ Bekna miktalu' giin, "Nda' mu kina'enlanay awas liyagay su ngad dulang bu' ngag halad bu' ngak petubu'en nek tibuuk sinereng ri sek pengilakan bu' su ngag halad para pegawa' tu se ngak sala'." Tinalu'en nini isan su dlaun ne ngad dulang dinulang sumala' ri se Kesugu'an. ⁹ Rayun, miktalu' giin, "Na, miriniu arun pektu-man se keliyag mu." Pebiyan run nini, inawa' na ned Diwata sud daan ne ngak peddulang arun metelesan ri sek peddulang ni Christ. ¹⁰ Tendeng ay tinuman ni Jesus Christ su keliyag ned Diwata, dlaunan ta milimpiyuwan na buwat ri se ngak sala' ta pebiyan sek peddulangen ri se gegulingenen ne dlawas minsan ra bu' nda' na esebay.

¹¹ ☆ Su kada nek pari' neng megbaal seg baalenen kada gendaw bu' sigi meddulang seng maa' ra run ne ngad dulang ne ndi' gaid mekaawa' ri se ngak sala' ne nga getaw. ¹² ☆ Ma'ad ri se dlain neg bahin, si Christ dinulangen ni gegulingenen para ri se ngak sala' minsan ra bu' nda' na esebay, bu' mikingkud rayun giin ritu sed dapit dlintu* ned Diwata. ¹³ Gatad sek panahun keni, migelat giin ritu tampan mperiyalem ned Diwata su nga kuntranen ri se ga'emen. ¹⁴ Ay tendeng sek salabuuk dulang, se genda'i gekteben, bineluyen su nga getaw buwat ri se ngak sala' bu' inuwiten ilan tu sed Diwata.

☆ **10:11** 10.11 Exodo 29.38. ☆ **10:12** 10.12-13 Ngak Salmo 110.1.

* **10:12** 10.12 dapit dlintu: Enlengay niyu suk talu' ri se 1.3

15 Bu' su Gispiritu Santu mismu mikpemetuud ri senita ay miktalu' su Ginu'u,

16 ✧ “Giin nini su keligenan neg baalen'u duma ri senilan

se nga gendaw neng mateng, miktalu' sud Diwata:

Sulaten'u su ngag bala'ud'u,

bu' betangen'u ini ri se ngak pusung bu' gena'ena' nilan.”

17 ✧ Bu' rayun miktalu' giin, “Ndi'u na gaid pegena'ena'en su ngak sala' nilan bu' sung melaat ne ngak terbahu nilan.”

18 Na, seng mipasaylu na su ngak sala', ndi' na kina'enlan mengilak pa gusay neg halad.

Mekpegaud Ita sed Diwata

19 Aas nga kepeteran, duun nai kegewasan ta nek sumeled ritu se Dlabi neg Bala'an ne Dlugar tendeng sed dugu[†] ni Jesus. 20 Pinukaan para senita suk sala neg begu ned dalan neng megunut tu se ketubu' ne dlumahus tu se kurtina, ne senita pa, pebiyan ri se dlawasen. 21 Bu' tendeng ay duuni dlabaw geseg nek Pari' ta neng miguwit ri seg balay ned Diwata, 22 ✧ mekpegaud ita tu sed Diwata duma seng metinuuren ne gena'ena' bu' meligen nek pektu'u. Milimpiyuwan na su nga gena'ena' ta buwat seng melaat ne kunsinsiya bu' mi'ugasan rema ri se dlimpiyu nek tubig su nga dlawas ta. 23 Mekpebilin ita neng meligen

✧ **10:16** 10.16: Jeremias 31.33. ✧ **10:17** 10.17: Jeremias 31.34.

† **10:19** 10.19 dugu': awas kemetain ✧ **10:22** 10.22: Levitico 8.30; Ezekiel 36.25.

ri sek tinalu' ta neng mekegbegay nek ped-derama bu' ndi' menduwa'ruwa', ay mekesalig ita ri sed Diwata nek tumanenen suk sinaaren. ²⁴ Bu' pegena'ena'en ta reli' pegendunen ta run peginebangay sek pekpe'ita' sek petail bu' sek pegbaal ne gempiya. ²⁵ Ndi' ta gaid peleliyan sung mibetasan ta nek peksalabuuk, maa' neg binaal ned duma. Bu' ndi', meddinesigay ita, labi na gaid numuun neng me'ita' niyu neng megaud na su Gendaw sek pekpuli' ne Ginu'u.

²⁶ Ay bu' mekpeddayun ita gusay sek pekpeke-sala', dluwat ita mekesuun se kemetuuran, nda'irun naig halad ne kina'enlan ilaken arun mpasaylu su ngak sala' ta. ²⁷ ✧ Tumu' su getaw neng mikpekesala' mekperateng ra run seng mekelelisang nek pegukum bu' minit gupiya ne gapuy neng mekepedlaat tu se kumuntra ri sed Diwata. ²⁸ ✧ Su getaw ne gendi' mektuman ri se Kesugu'an ni Moses petain se genda'iruni dlelaat bu' mpemetuuran sed duwa' awas melaun ne getaw ne giin mikesala'. ²⁹ ✧ Gendun kebegat suk silut, sek pegena'ena' niyu, su gembaya' tu se getaw neng memura tu seg Bata' ned Diwata? tu se getaw ne nda' pegbegay ne dlaga' sed dugu' neng mikpeligen se keligenan ned Diwata bu' midlimpiyu ri senilan buwat sek sala'? tu se getaw nek tumampela' tu se Gispiritu Santu neng melilelaaten? ³⁰ ✧ Ay mi'ilala ta suk sala neng miktalu', "Gaku' suk sumuli' bu' pebiyaren'u ilan." Bu' mi'ilala ta rema sung miktalu', "Gaku'

✧ **10:27** 10.27: Isaias 26.11 (LXX). ✧ **10:28** 10.28: Deuteronomio 17.6; 19.15. ✧ **10:29** 10.29: Exodo 24.8. ✧ **10:30** 10.30: a Deuteronomio 32.35-36.

su Ginu'u, suk sala neng megukum tu se nga getawan'u."

³¹ Bu' mekeendekendek gaid bu' sud Diwata neng miktetubu' giining meksilut.

³² Pegena'ena' niyu sung mihitabu' ri seniyu nud diin. Se nga gendaw ketu, dluwat amu relaagay ned Diwata, migantus amu seng melaun ne ngag betang ma'ad nda' amu pekperaag riin sek panahun se keliseran. ³³ Taangdun, pingumpiid amu bu' piddaagdaag amu ri seng metungenga'an ne nga getaw; bu' se dlain nek panahun, isan gena' gamu sug binaalan run nini, miruma amu se ngak pegantus nilan. ³⁴ Mikebahin amu se ngak pegantus se ngak pimerisu. Se ginawi' su dlaun ne ngag betang niyu, pidleliyag amu ned dinumawat isan neng mirela'an amu, ay misuunan niyu ned duun paing mi'angken niyu neng melengas kampuun ne ngag betang neng mekpayat se genda'i gekteben. ³⁵ Aas ndi' niyu dela'ay suk peksalig niyu ay duuni gembagel ne ganti run nini. ³⁶ Kina'enlan mengme'inentusen amu arun baalen niyu su keliyag ned Diwata bu' merawat niyu suk sinaaren. ³⁷ ✧ Ay sumala' sek tinalu' se Kesulatan,

"Ay se gendi' na mekpayat,
suk sala neng merini mateng;
bu' ndi' na giin medlangan.

³⁸ Ma'ad su getawan'u neng metareng medleketubu' pebiyan sek pektu'u nilan,
bu' ta'ing megawa' ri sek pektu'u nilan

✧ **10:37** 10.37-38: Habakuk 2.3-4 (LXX).

ndi'u pedleliyagen ri senilan.”

³⁹ Gena' ita neng maa' ne nga getaw neng migawa' ri sek pektu'u bu' mbuwag ri sed Diwata se genda'i gekteben. Tumu' duunik pektu'u ta bu' miluwas ita.

11

Pektu'u

¹ Na, suk pektu'u mekepesiguru ri senita tu se ngag betang nek pidderama ta bu' mekegbegay ri senita se kesiguruwan se gendi' ta me'ita'.

² Ay pebiyan ri sek pektu'u, mikerawat su nga gepu'an ta nud diin sek peksaya' neg buwat sed Diwata. ³ ✧ Pebiyan sek pektu'u, misabut ta ne ginamit ned Diwata suk talu'en sek pegbaal ri se dlangit bu' se dlupa', aas su dlaun neng me'ita', nda' baalay buwat ri seng me'ita'.

⁴ ✧ Pebiyan sek pektu'u, si Abel mikeddu-lang tu sed Diwata ne dlabi gempiya ned du-lang sinangkali' ri se ni Cain. Bu' tendeng sek pektu'uun, inilala giin ned Diwata neng metareng ri sek pengenlengen bu' dinawat ned Diwata su ngag begain. Aas isan minatay na si Abel, maa' giin neng miktetubu' gusay tendeng ri sek pektu'uun.

⁵ ✧ Pebiyan sek pektu'u nda' patay si Enoc. Inuwit giin ned Diwata. Nda' mbaangay ne ngak sementaunen sug bangkain ay inuwit giin ned Diwata ritu se dlangit. Sumala' ri se Kesulatan

---

✧ **11:3** 11.3: Su Getaran se Dlaunan 1.1; Ngak Salmo 33.6, 9; San Juan 1.3. ✧ **11:4** 11.4: Su Getaran se Dlaunan 4.3-10. ✧ **11:5** 11.5: Su Getaran se Dlaunan 5.21-24 (LXX).

ne se nda' pa giin uwitay, pipedleliyagen sud Diwata. ⁶ Su getaw ne genda'irunik pektu'uun ndi' gaid mekepedleliyag ri sed Diwata. Tendeng ay isan ta' sung mekpegaud ri sed Diwata kina'enlan neng mektu'u ned duunid Diwata bu' su ngang mekpenengaw ri seniin, begayaan ne nga ganti.

⁷ ✧ Pebiyan sek pektu'u seng mirengeng ni Noe suk tinalu' ned Diwata tendeng se ngang mehitabu' seng mateng ne gendaw, isan nda'en pa me'ita', mikpetuud giin. Migbaal giin neg arka arun mekelingkawas suk pamilyaan. Seng maa' nini nek pebiyan, inukuman su nga getaw ri seg benwa, bu' si Noe mikerawat sek pekemetareng buwat ri sed Diwata pebiyan ri sek pektu'uun.

⁸ ✧ Pebiyan sek pektu'u, sek tinelu'an si Abraham ned Diwata neng megawa' ritu sed daan nek pikengelaan arun meritu se dlugar nek sinaad ned Diwata neg begain ri seniin, mikpetuud giin. Bu' migawa' ritu seng nasuren isan nda'en pa mesuunay suk pa'agawaan. ⁹ ✧ Pebiyan sek pektu'u, mikengel giin tu seng nasud nek sinaad ned Diwata gisip nek tuwa'. Mikengel giin ri se ngak tulda maa' ra run rema sek pikengelan ni Isaac bu' ni Jacob neng mikerawat neng maa' ra run nek saad buwat sed Diwata. ¹⁰ Ay mikperateng giin sek pekengel sek siyudad ne su ngak penligenen genda' nai gekteben ritu se dlangit nek pinelanu bu' binaal ned Diwata.

¹¹ ✧ Pebiyan rema sek pektu'u mibaal si Abra-

✧ **11:7** 11.7: Su Getaran se Dlaunan 6.13-22. ✧ **11:8** 11.8: Su Getaran se Dlaunan 12.1-5. ✧ **11:9** 11.9: Su Getaran se Dlaunan 35.27. ✧ **11:11** 11.11: Su Getaran se Dlaunan 18.11-14; 21.2.

ham ne gama' isan dlegulang na gupiya giin bu' ndi' na mekegbata' si Sarah. Si Abraham miktu'u ne sud Diwata mektuman ri sek saaren. ¹² ✧ Aas isan ne gendi' na gaid mekegbata' si Abraham tendeng ay dlegulang na giin, su nga gasal ne getaw keni midlaun maa' se kelaun ne ngag bituun se dlangit bu' se gendi' me'isip ne gelis ri seg baaybaay.

¹³ ✧ Dlaun ne nga getaw keni miksalig ri sed Diwata tampan mimatay ilan. Nda' nilan merawat su ngak saad ned Diwata ma'ad mi'ita' na nilan landunig begay ri senilan isan melayu' pa, bu' pidleliyag ilan gupiya. Aas, inangken nilan nek tuwa' ilan na run bu' mayan ra rini seg benwa keni. ¹⁴ Ay sung miktalu' run nitu, kinelaru nilan neng mikpenengaw ilan nek sala neng nasud ne gegulingen nilan. ¹⁵ Bu' pigena'ena' nilan metendeng seng nasud neg bineleng nilan, duun siya neg higayun nilan sek pekpuli'. ¹⁶ Ma'ad nemuun, pilabun gaid nilan kampuun su gempiya neng nasud, su dlugar ned ditu gaid se dlangit. Aas ndi' mpiid sud Diwata nek tuwagen giin ned Diwata nilan tendeng ay inendamaan ilan nek salabuuk nek siyudad para senilan.

¹⁷ ✧ Pebiyan sek pektu'u, dinulang ni Abraham si Isaac, sek sinulayan giin ned Diwata. Si Abraham giin suk sala neg binegayan nek saad ned Diwata, ma'ad andam giin sek peddulang ri

---

✧ **11:12** 11.12: Su Getaran se Dlaunan 15.5; 22.17; 32.12.

✧ **11:13** 11.13: Su Getaran se Dlaunan 23.4; 1 Nga Cronica 29.15; Ngak Salmo 39.12. ✧ **11:17** 11.17: Su Getaran se Dlaunan 22.1-14.

seg buntung bata'en. ¹⁸ ✧ Mikталu' sud Diwata ri seniin, "Pebiyān riin ni Isaac mekaangken'a ne nga gasal nek sinaad'u." ¹⁹ Miktu'u si Abraham ne bu' matay ma si Isaac, petubu'en ra puli' ned Diwata. Aas maa' ra neng mitubu' puli' si Isaac buwat ri se kemetain.

²⁰ ✧ Pebiyān rema sek pektu'u, mingumpiya si Isaac para seng mateng ne gendaw tu ni Jacob bu' ni Esau.

²¹ ✧ Pebiyān sek pektu'u, saanay megaud na matay si Jacob, pingumpiyanaan suk salasala ne nga gapu'en riin ni Jose. Mingundesen giin ri se gagesen bu' miksimba ri sed Diwata.

²² Pebiyān sek pektu'u, saanay megaud na matay si Jose, mikталu' giin metendeng sek pegawa' se nga getaw Israel buwat seg Ehipto, bu' mimuun giin ne uwiten nilan su ngag bekegen.

²³ ✧ Pebiyān sek pektu'u nu ngang megulang ni Moses, sek pegegetaun, inedlud nilan giin seled sek telu bulan tendeng ay mi'ita' nilan neng melelai nek pekebata' bu' nda' ilan endek sek sugu' nu gari'.

²⁴ ✧ Pebiyān sek pektu'u, seng mikсібāgel na si Moses, isan binata' giin nug bai se dlugar neg Ehipto nda' peliyag ingelanan neg bata' nug bai ketu, ²⁵ tumu' inunungan se kelised su nga getawan ned Diwata sinangkali' sek pedleliyag ri sek sala' se gena' mpayat

---

✧ **11:18** 11.18: Su Getaran se Dlaunan 21.12. ✧ **11:20** 11.20: Su Getaran se Dlaunan 27.27-29, 39-40. ✧ **11:21** 11.21: a Su Getaran se Dlaunan 48.1-20. b Su Getaran se Dlaunan 47.31 (LXX). ✧ **11:23** 11.23: a Exodo 2.2. b Exodo 1.22. ✧ **11:24** 11.24: Exodo 2.10-12.

nek panahun. ²⁶ Pigena'ena'en ne gempiya kampuun bu' megantus giin para riin seng Misiyas sinangkali' seng me'angkenen su dlaun ne ketigeyunan seg Ehipto. Ay pegita'enen ned duuni gembagel ne ganti dlema' lenlag.

²⁷ Pebiyan sek pektu'u, migawa' si Moses seg Ehipto, nda' endek ri se dlanget nu gari'. Ay maa' mi'ita'en sud Diwata ne ndi' me'ita', nda' peduwa'ruwa' sek pegawa' ri se dlugar ketu. ²⁸ ✧ Pebiyan sek pektu'u, inetaraan sek pekse'ulug suk Paska bu' miksugu' giin nek pesikan ned dugu' ne karniru su ngak sira nu ngag balay, arun seng maa'entu ndi' petain nug anghel neng mekpatay se nga gulangbata' dlai nu nga getaw Israel.

²⁹ ✧ Pebiyan sek pektu'u, su nga getaw Israel dinumipag se Gempula ned Dagat neng maa' neng midlaang ma'ad ri seng mimala ne dlupa'; se ginindanan nu nga getaw Ehipto sek peddipag, midlemes ilan gela'.

³⁰ ✧ Pebiyan sek pektu'u, mibuksak su ngang metaas nek paril seg Jerico dluwat ini laangay pelibut nu nga getaw Israel seled sek pitu endaw. ³¹ ✧ Pebiyan sek pektu'u, si Rahab, sung migbeledya' ri sed dengegen, nda' mperuma petayay duma se ngak sementaunen ne genda' pektuman ri sed Diwata, ay dinawaten ri seg balain su ngang meneni'id.

✧ **11:28** 11.28: Exodo 12.21-30. ✧ **11:29** 11.29: Exodo 14.21-31.

✧ **11:30** 11.30: Jos 6.12-21. ✧ **11:31** 11.31: a Jos 6.22-25. b San Santiago 2.1-21.

32 ✧ Lama pai gempiya telu'en'u? Nda'iruni gigu' nek panahun neng meksambay pa me-tendeng riin senilan ni Gideon, ni Barak, ni Samson, ni Jepte, ni David, ni Samuel bu' se ngak propeta nud diin. 33 ✧ Tendeng sek pektu'u, dinaag nilan su ngak pidlegeri'an. Binaal nilan su ginsaktu bu' mirawat nilan su ngak sinaad ned Diwata ri senilan. Mitikem nilan sug baba' nu nga dliyun, 34 ✧ duunid duma mikepaleng se gembagel ne nga gapuy, duunid duma mikeliyaw se nga kalis se nga kuntra nilan. Binegayan ilan nek sekeg buwat se keluya. Mikeddaag ilan ri se gubat ay mipegebek nilan su ngak tuwa' ne ngak sundalu ne kinumuntra ri senilan. 35 ✧ Pebiyan sek pektu'u nu nga dlibun, su ngang mimatay ne nga gapen nilan mitubu' puli'.

Ma'ad sud duma, ne nda' nilan duwatay su keguwasan, pi'antus tampan mimatay arun metubu' tu seng melengas kampuun ne ketubu'. 36 ✧ Duunid duma senilan nek pingumpiid gupiya bu' linatigu. Ngad duma kinadinaan bu' pimerisu. 37 ✧ Sud duma binatu, duuni ginabas, bu' sud duma pa gaid pimatay pebiyan ri se kalis. Sud duma senilan mikseluk ra run nek panit ne karniru bu' kanding tendeng ay pupus ilan gupiya bu' linutus bu' piddaagdaag

---

✧ **11:32** 11.32: a Nga Gukum 6.11—8.32. b Nga Gukum 4.6—5.31. c Nga Gukum 13.2—16.31. d Nga Gukum 11.1—12.7. e 1 Samuel 16.1—1 Nga Gari' 2.11. f 1 Samuel 1.1—25.1. ✧ **11:33** 11.33: Daniel 6.1-27. ✧ **11:34** 11.34: Daniel 3.1-30. ✧ **11:35** 11.35: 1 Nga Gari' 17.17-24; 2 Nga Gari' 4.25-37. ✧ **11:36** 11.36: 1 Nga Gari' 22.26-27; 2 Nga Cronica 18.25-26; Jeremias 20.2; 37.15; 38.6. ✧ **11:37** 11.37: 2 Nga Cronica 24.21.

ne nga getaw. ³⁸ Su nga getaw rini seg benwa gena' mbaya' medduma ri seng melengas getaw neng midlaanglaang ri se kemingawan bu' seg binenturan. Mikengel ilan ri se nga dlangeb bu' se nga dlalud ri se dlupa'.

³⁹ Dlaun nilan sinaya' tendeng sek pektu'u nilan. Ma'ad nda' nilan merawat suk sinaad ned Diwata, ⁴⁰ tendeng ay sud Diwata mikpelanu ne dlabi pa gempiya para senita. Giinik tuyu'en neng mehingpit ilan duma senita.

12

Diwata ne Gama' Ta

¹ Aas, tendeng ay linibutan ita ri se gembagel ne dlumpuk ne ngak sintigus, belengen ta su dlaun neng mekebelabag ri senita bu' suk sala' neng migawid gupiya ri senita. Gebeken ta ned duunik pedlahutay suk saliyane nek piddumaan ta. ² Tenteng ta su ngang mata ta riin ni Jesus neng megunut ri senita bu' mektileng ri sek pektu'u ta. Inantusen suk piiran sek pedlansang ri seniin tu se krus tendeng ay misuunaan ne se ketambinai' pedleliyagen giin seg binaalen. Nemuun, migingkud giin ritu sed dapit dlintu* nek trunu ned Diwata.

³ Pegena'ena' niyu bu' landun su ginantusen bu' pigendunen sek pegagwanta seng melebihi nek peksupak ri seniin nu ngang mekesesala' arun ndi' amu meluya bu' menuga'. ⁴ Ay nda'irun paing minatay riin seniyu sek pedlekuntra niyu

---

* **12:2** 12.2 dapit dlintu: Enlengay niyu 1.3

ri sek sala'. ⁵ ✧ Milingawan ba niyu su ngang mekepengulikseg nek tinalu' ned Diwata riin seniyu, ne ngag bata'en?

“Bata'u, pegena'ena' mu ne gimpurtanti
 sud disiplina ne Ginu'u riin seni'a,
 bu' pemaagen'a
 ndi'a meluya.

⁶ Ay su dlaun nek pinetailen,
 pimendu'an ne Ginu'u,
 bu' silutanen su kada neg bata'
 ne ginilelaan gisip bata'en.”

⁷ Ay bu' disiplinaan amu ned Diwata gisip ne ngag bata'en, antus niyu! Ay duun baig bata' ne ganda' disiplinaay ne gama'en? ⁸ Ma'ad bu' nda' amu disiplinaay ned Diwata nek para se dlaun ne ngag bata'en, mikpesabut ne gena' amu neng metuud ne ngag bata'en, bu' ndi' ngag bata' ri se gawas. ⁹ Dugang pa run nini, su nga gama' ta rini seg benwa, mimandu' ilan ri senita. Bu' sama se ngang mentetendu', tinamed ta ilan. Labaw pa kampuun ned duwaten ta suk pemandu' ne Gama' ta se dlangit arun metubu' ita. ¹⁰ Ay pimendu'an ita nu nga gama' ta seled se gembaba' nek panahun sumala' ri seng me'ena'ena' nilan ne gempiya baalen. Ma'ad sud Diwata mimandu' ri senita para se gegulingen ta ne kepiyanan arun mekebahin ita ri sek pekebala'aan. ¹¹ Ma'ad kada disiplina sek panahun ketu gendi' mekepedleliyag ri senita bu' ndi' mekepegeel. Ma'ad, sek tambinai',

---

✧ **12:5** 12.5-6: Job 5.17; Ngak Pementelu'en 3.11-12 (LXX).

sung mikerawat sed disiplina ketu mekegani nek pedleketubu' se kelinaw bu' sek pekemetareng.

Ngak Pemandu' bu' ngak Penegul

¹² ✧ Aas, gamu ne ngang milubayi nga gemegen bu' mingeregi nga dluluren, mekpekemeligen amu. ¹³ ✧ Pedlaang amu kanunay ri seng meledheng ne ngag biyanan arun ndi' meluya sung mipi'ang ne geksud niyu bu' ndi' me'uli'an tumu'.

¹⁴ Penentuway niyu ne mpiya sug rilasyun niyu tu se kada sala bu' pedleketubu' amu neg bala'an ay gawas run nini, nda'iruning mekiita' ri se Ginu'u. ¹⁵ ✧ Pekpetigaam amu ne nda'irunik sala ri seniyu nek tumeliyud ri se kepiya ned Diwata. Ndi' niyu tugut isan sala ne mbaal neng maa' ne gempait nek pimula neng mintubu' bu' mekegbaal neng meleget ne kesamuk tu sed duma tendeng ay mekengalan ini. ¹⁶ ✧ Pekpetigaam amu rema ne nda'irunik sala ri seniyu neng megbaal seg imural nek pekighilawas awas pekegena' gispirituhanen maa' ni Esau. Ay bineledya'en su ketengeren gisip gulangbata' para sek sala aanan. ¹⁷ ✧ Ay misuunan niyu ne se ketambinai', liyagaan ne mpenunud suk pengumpiya para se gulangbata', ma'ad binibay giin. Ay ndi'en na meseguli' sug binaalen isan peksegawaan pa.

✧ **12:12** 12.12: Isaias 35.3 (LXX). ✧ **12:13** 12.13: Ngak Pementelu'en 4.26 (LXX). ✧ **12:15** 12.15: Deuteronomio 29.18 (LXX). ✧ **12:16** 12.16: Su Getaran se Dlaunan 25.29-34. ✧ **12:17** 12.17: Su Getaran se Dlaunan 27.30-40.

18 ✧ Ay nda' amu pekpegawid maa' ne getaw Israel tu seg Bentud nek Sinai ned ditu mi'ita' nilan sung midliga' ne gapuy, mekeendekendek ne kerelem, bu' mesekeg ne dlepulus ne genus.

19 Duun remaing mirenggeg nilan nek talu' nek trumpita bu' sala nek talu' ne sek pekerenggeg nilan runik talu' ketu, mikpe'ilelaat ilan tu sed Diwata neng melali na siya itu, 20 ✧ ay ndi' nilan me'agwanta suk sugu', "Isan bu' sung menanap neng mekiindeg seg bentud, kina'enlan betuun tampan matay." 21 ✧ Mekeendekendek gaid sung mi'ita' nilan ritu, isan gani' si Moses miktalu', "Mingeregu bu' minendek!"

22 Ma'ad pigauran niyu sug Bentud nek Zion bu' suk siyudad ned Diwata neng miktetubu', sug Jerusalem tu se dlangit bu' su gendi' me'isip ne ngag anghel para sek pekse'ulug duma se dleliyag. 23 Mekaampu' amu ra rema tu se dlumpuk ne nga gulangbata' ne su nga ngalan nilan misulat ritu se dlangit, tu sed Diwata ne giining megukum ri se dlaun ne nga getaw, bu' tu se nga getaw ne ngang mimatay na nek pimetareng bu' hiningpit na. 24 ✧ Mekaampu' amu riin ni Jesus ne giining migbaal ri seg begu ne keligenan bu' tu sed dugu'en nek pinesiken neng miksaad ne gempiya kampuun neng min-sahi sinangkali' sed dugu' ni Abel.

25 ✧ Mekpetigaam amu bu' ndi' amu mekpebengelbengel tu sek sala neng miktalu' riin seniyu.

✧ **12:18** 12.18-19: Exodo 19.16-22; 20.18-21; Deuteronomio 4.11-12; 5.22-27. ✧ **12:20** 12.20: Exodo 19.12-13. ✧ **12:21** 12.21: Deuteronomio 9.19. ✧ **12:24** 12.24: Su Getaran se Dlaunan 4.10. ✧ **12:25** 12.25: Exodo 20.22.

Ay su nga getaw, ne genda' pektu'u tu seng migasuy ri senilan rini seg benwa, nda' meke-liyaw ri sek silut. Gani' pekendunen ta ma sek pedliyaw bu' ndi' ita mektu'u seng migasuy ri senita neg buwat se dlangit? ²⁶ ☆ Sek pegasuy ned Diwata, mikepekyug seg benwa. Ma'ad numuun, miksaad giin, "Kedyugen'u puli' gena' na run sug benwa dlabet na su dlangit rema." ²⁷ Na, suk tinalu'en, "kedyugen puli'," migulugan ini ne sug binaalen mekyug bu' me'alep, arun su ngag betang ne gendi' mekyug mekpebilin. ²⁸ Aas mekpesalamat ita ri sed Diwata tendeng ay mirawat ta suk pedlegeri'aan ne gendi' mekyug. Mekpesalamat ita bu' meksimba ita ri sed Diwata neng mekepedleliyang ri seniin duma sek pektamed bu' gendek, ²⁹ ☆ tendeng ay sud Diwata mpetanggi' seng mekeendekendek ne gapuy nek sumereng ri se dlaunen.

13

Pekendun run sek Pekpeleliyang ri sed Diwata

¹ Peddayun amu sek pekpinetailay gisip ne ngang mekpated. ² ☆ Ndi' niyu pedlingaway suk pegalimba' tu se ngak tuwa' riin seg balay niyu. Duuning mingalimba' tu se nga getaw ne dlaung nilan run nek sama getaw nilan, ma'ad ngag anghel masi'. ³ Pegena'ena' niyu sud diin sek perisuwan, maa' neng miperisu amu duma senilan. Pegena'ena' niyu su ngang migantus maa' neng migantus amu rema duma senilan.

☆ **12:26** 12.26: Hagai 2.6 (LXX). ☆ **12:29** 12.29: Deuteronomio 4.24. ☆ **13:2** 13.2: Su Getaran se Dlaunan 18.1-8; 19.1-3.

4 Kina'enlan pesiddengegan se dlaunan suk pedderuma. Kina'enlan ne ndi' medlu'ib sug bana bu' suk sawa ay ukuman ned Diwata sug imural neng mekepekeghilawas bu' sung mekepenapaw. 5 ✧ Ndi' niyu lelamay suk selapi'. Tumu' mekuntintu amu bu' landuni diin seniyou. Ay miktalu' sud Diwata, "Ndi'u amu belengen bu' ndi'u amu pesaddan." 6 ✧ Aas duuni keddasig ta sek pektalu',

"Su Ginu'u, giining menggegabang'u,
bu' ndi'u mendek.

Landun mai mbaal ne getaw ri senaan?"

7 Pegena'ena' niyu su ngak pengulu niyu nud diin neng migasuy ri seniyou seng minsahi ned Diwata. Pegena'ena' niyu bu' pigendun nilan sek pedleketubu' bu' sek pekepatay, bu' ilingay niyu suk pektu'u nilan. 8 Si Jesus Christ giin gusay sung nud diin, numuun, bu' se genda'iruni gekteben. 9 Ndi' amu mekpe'uwit ri se dlain-lain ne ngak tintulu'an neng meselain ri se kemetuuran neng mirawat niyu. Ay maneg pa ligenen ta suk pektu'u ta pebiyan ri se gabang ned Diwata, bu' gena' sek peksunud se ngak tintulu'an metendeng se ngak pekaan. Nda'irun gairi kelengasan neng me'uwan nu ngang mik-sunud buwat ri se ngag bala'ud.

10 Su ngak pari' neng minibeli ri sek tabir-nakulu ne ngag Judeo nda'i ketenged nilan sek pekaan se ngag halad neg binetang ri sek pengilakan ta. 11 ✧ Ay bu' meguwit ilan ne

---

✧ **13:5** 13.5: Deuteronomio 31.6, 8; San Santiago 1.5. ✧ **13:6** 13.6: Ngak Salmo 118.6 (LXX). ✧ **13:11** 13.11: Levitico 16.27.

ngang menanap, sud dugu' ne ngang menanap ilaken nu dlabaw geseg nek pari' para se ngak sala' ne nga getaw ritu seg Bala'an Gupiya ne Dlugar, ma'ad su dlawas nu ngang menanap ketu, serengen ritu se gawas ne kampu. ¹² Maa' run remaing mihitabu' riin ni Jesus tendeng ay ritu rema giin pinatay se gawas ne dlunsud, arun pebiyan ri sed dugu'en, melimpiyuwan su nga getaw ri se ngak sala' nilan. ¹³ Aas lawan ta si Jesus ritu se gawas ne kampu bu' mekaambit ita sek piiraan. ¹⁴ Ay ndairunik pirmaminti nek siyudad para senita rini seg benwa, bu' ndi' menengaw ita sek pirmaminti nek siyudad neng mateng. ¹⁵ Aas pebiyan ri seniin, baalen ta kanunay suk pekpengilak tu sed Diwata. Giin nini su gilak sek peksaya' buwat ri se ngag baba' bu' migasuy metendeng ri se ngalanen. ¹⁶ Ma'ad ndi' niyu pedlingaway suk pegbaal ne gempiya bu' peginebangay amu, ay giin nini su nga gilak neng mekegbegay ne dleliyag ri sed Diwata.

¹⁷ Pektuman amu tu se ngang meguwit ri seniyu bu' pekpesakup amu ri senilan, tendeng ay gilang sung midlekata ri se gispirituhanen ne ketubu' niyu ay gilang su ngang menembag ri sed Diwata. Pedleliyagen ilan sek pektuman ri seg baalen nilan bu' pegbesaan niyu ilan. Ma'ad bu' ndi', megu'ul ilan sek pekpenibeli riin seniyu bu' ndi' ini mekegabang riin seniyu.

¹⁸ Pegempu'ay niyu ami; ay misiguru nami ne dlimpiyu su kunsinsiya nami, tendeng ay mikpetentel ami kanunay sek pegbaal ne gempiya. ¹⁹ Endyu'en'u amu nek pegempu'an niyu

tu sed Diwata, ne ndi' siya mpayat mekepuli'u riin seniyu.

Suk Penapus nek Pegampu'

²⁰ Na, migbegay sud Diwata ne kelinaw, bu' pitubu'en puli' si Jesus Christ ne Ginu'u ta buwat se kemetain. Si Jesus gisip mekegega'em neng mekpegingat ri se nga karniruun. Pebiyan sed dugu'en duunik pekpeligen se genda'iruni gekteben ne keligenan. ²¹ Begain siya ri seniyu su dlaun ne ngang melengas ne ngag betang ne kina'enlan niyu arun mbaal niyu su keliyagen, bu' pebiyan siya riin ni Jesus Christ, baalenen ri senita su dliyagaan. Bu' riin ni Christ, siya'en giin se genda'iruni gekteben! Metuud gaid.

Penapus ne ngak Talu'

²² Nga kepeteran, megandyu'u riin seniyu sek pekpenginengeg gupiya seng minsahi sek pegulikseg; ay sulat'u keni nek sinulat'u ri seniyu mpelek ra. ²³ Liyagan'u neng mesuunan niyu ne suk pated ta ne si Timoteo pigawas na sek perisuwan. Bu' mateng na giin, perunuten'u giin sek peddiin'u seniyu.

²⁴ Pengumustau na ma'ad niyu ri se ngak pengulu niyu riin bu' se dlaun ne nga getawan ned Diwata. Mingumusta rema ri seniyu su nga kepeteran ta nek taga Italy. ²⁵ Sud Diwata mengumpiyan ri se dlaun niyu.

Daal da ini.

Sug Begu Ne Kalegenan
New Testament in Northern Subanen

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Subanen, Northern)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

193ab46e-61e8-52e1-92f4-944939f948dd